

Atatürk Kùltür Merkezi'nden Haberler

Şebnem ERCEBECİ* - Suzan GÜR**

Uluslararası 7. Türk Kùltürü Kongresi'nin Ardından

Değişen dünyamızda farklılıklarınızla fark ediliyorsunuz. Farklılıklarımız da kùltürümüzdür. Kùltürümüzün vitrinleri ise şehirlerimizdir. Şehirler, gelenekler ve göreneklerimiz bütünü ve göreneklerden geleneklere miras yoluyla aktardığımız kolektif davranışlar ve duyguların birleşmesinden oluşmaktadır. Kongrenin konusu olan İstanbul şehri de, önemini sözünü ettiğimiz gelenek, görenek, duygu ve davranışların geçmişten günümüze yıllarca her dönem değerini ve popülaritesini kaybetmeden devamından almaktadır.

Türkiye bir değerdir. Sahip olduğumuz tarihî miras ve medeniyet bu coğrafya üzerinde hâlen yaşamaktadır. Bizlerin kùltürel ve millî değerlerimiz olan tarihî eserlerimizden, şehirli yaşam kùltürüne kadar tüm medeniyet değerlerimizi tanımaya, sahip çıkmaya ve korumaya çok büyük ihtiyaç vardır. İstanbul başta olmak üzere, Anadolu coğrafyası dünya medeniyet ve uygarlık tarihinin beşik noktasındadır. Sadece Anadolu coğrafyası, tüm dünya üzerinde kurulan uygarlıkların tamamına yakın sayıda uygarlığı bünyesinde barındırmaktadır.

İstanbul'un, farklı kavimlerin, dinlerin, kùltürlerin bir arada yaşadığı, dünyanın ticari ve ekonomik merkezi olarak çağının sanat ve mimarisini temsil eden kozmopolit bir uygarlıklar şehri hâline gelmesi, üç tarafı denizlerle kaplı bir coğrafyaya ve tarihte Altın Boynuz ismiyle anılan Haliç gibi tabii bir limana sahip olması, etrafına inşa edilen büyüklü küçüklü çift sıra surları ve hendeği ile zapt edilmesi imkânsız hâle gelen yapısı, deniz ve kara ticaret yollarının merkezinde yer almasında etkili olmuştur.

Son metro kazılarında tarihî geçmişi, 8000-8500'lere kadar indirilebilen İstanbul; tarihî, coğrafî, kùltürel, ekonomik, siyasî konumu itibarıyla dünyanın en önemli metropolüdür. Geçmişteki ihtişamlı konumu, gelecekteki oynayacağı muazzam rol ona bu sıfatı fazlasıyla hak ettirmektedir. Kurucuları tarafından dünyanın merkezi olarak inşa edilmiş İstanbul'un eşi ve benzeri olmadığı gibi rakibi de yoktur, sadece bazı yönleri itibarıyla örnek alacağı şehirler vardır. Geçmişte uygarlıklar birikiminin temsilcisi olan İstanbul, geleceğin insanlık medeniyetinin adalet, hoşgörü ve barış misyonunu üstlenebilecek yegâne metropoldür.

* Atatürk Kùltür Merkezi Uzmanı, Sanat Tarihçisi.

** Atatürk Kùltür Merkezi Uzmanı, Basın Yayın.

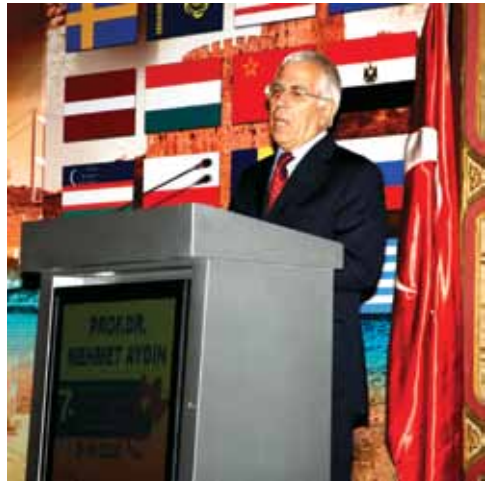

Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığının Cumhurbaşkanı Sayın Abdullah Gül'ün yüksek himayelerinde 5-10 Ekim 2009 tarihleri arasında gerçekleştirdiği Kongre, İstanbul'la bilim dünyasını buluşturdu.

Avrupa Birliği Konseyi'nce "2010 Avrupa Kültür Başkenti" seçilen İstanbul, 2010'un arifesinde, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı tarafından düzenlenen uluslararası bir kongreye konu edildi.

2010 Avrupa Kültür Başkenti olan İstanbul, 1985 yılından beri Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü UNESCO'nun "Dünya Mirası Listesi"nde yer alıyor.

İstanbul Türkiye Cumhuriyeti'nin birinci, Avrupa'nın ikinci, Dünyanın ise dördüncü en kalabalık kentidir. Asya ile Avrupa kıtalarının dar bir deniz geçidi "Boğaziçi" ile ayrıldığı yerde, iki kıta üzerinde kurulu tek şehirdir. Dünyanın en eski yerleşim merkezlerinden biri olan kültür başkenti İstanbul, öyle bir şehir ki; Bizans'tan kalma bir çeşmeden su içebilir, Osmanlı'nın görkemli yapılarının gölgesinde serinleyebilir; hatta Roma'dan kalma bir duvarın üstünde biraz mola verebilirsiniz. Öyle bir şehir ki İs-

tanbul, isterseniz Karadeniz kıyısında bir çay içebilir, Marmara'da balık avlayabilir, bir vapurla başka bir kıtaya geçebilirsiniz. İstanbul ele avuca sığmayan, gecesi başka, gündüzü başka 24 saat yaşayan bir şehir. Tarihte üç büyük imparatorluğa başkentlik etmiş, bağrında onlarca kültür, milyonlarca hayat barındıran bir şehir. Roma, Bizans ve Osmanlı olmak üzere üç dünya imparatorluğuna başkent olmuş, 1600 yılı aşan süre boyunca 120'den fazla imparator ve sultanın hüküm sürdüğü bir şehir. Öyle bir şehirdir ki İstanbul üzerine daha onlarca kongre yapılabilir.

Açılış Ankara Resim ve Heykel Müzesi'nde Yapıldı

5 Ekim Pazartesi günü Saat 10.00'da, Resim ve Heykel Müzesi'nde yapılan açılış ile kongre çalışmaları başladı. Açılış töreninde, TRT tarafından hazırlanan *İstanbul* isimli belgeselin gösterimi yapıldı.

Atatürk Kültür Merkezi Başkanı Sayın Prof. Dr. Osman Horata ve Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı Prof. Dr. Bahaeddin Yediyıldız'ın açılış konuşmalarıyla başlayan kongreye Devlet Bakanımız Sayın Prof. Dr. Mehmet Aydın da katıldılar.

Sayın Prof. Dr. Osman Horata konuşmasında;

"Kongremizin amacı, dünyanın en eski yerleşim yerlerinden biri olan ve her köşesinde bir tarihin saklı olduğu, "kentsel bir metin" İstanbul'u tarihî ve kültürel boyutuyla Roma'dan Osmanlı'ya Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyetine ve geleceğe uzanan çizgide disiplinler arası bir yaklaşımla okumaya çalışmaktır.

Tarihçi Lewis Mumford, "Her nesil, inşa ettiği binalara biyografisini yazar" der. Şehirler de, insanların ölümle yaşam arasındaki hayat çizgisinden geleceğe miras bıraktığı biyografiler gibidir. Yani fiziki ortam ve çevre, insanların ona yüklediği ve kazandırdığı anlamları aksettirir. Tarih 20. asrın ikinci yarısında yetişen kuşakları ne yazık ki bu açıdan şanssız nesiller arasında sayacaktır. Ümit ediyoruz ki; 21. yüzyıl nesli bu acı tecrübelerin ışığında geleceğe çok daha iyi bir biyografi bırakacaktır." dedi.

Prof. Dr. Bahaeddin Yediyıldız ise konuşmasında, hayratlar şehri olarak nitelendirildiği İstanbul şehri için şunları söyledi:

“İstanbul’da ilk hayrat sitelerini kuran şehrin fatihi sultan II. Mehmet’tir. Harap ve oldukça boş olan şehri imar ve iskan etmek amacıyla ve yeni bir toplumun ilk ihtiyaçlarını karşılamak üzere, Ayasofya’yı camiye dönüştürmüş ve yanında bir de medrese açarak Ayasofya Hayrat Sitesini oluşturmuştur. Ayrıca Bizans’tan kalan diğer bazı yapılara yeni işlevler kazandırmış ve onları da buraya bağlayarak Ayasofya hayratını genişletmiştir. Ayrıca bu hayrata zengin gelir kaynakları (akarat) vakfetmiştir. Farabi’nin erdemli şehri işte bu idi. Burası eğitim-öğretim, bilgi ve kültür merkeziydi. Sağlık, sosyalleşme ve dayanışma ortamıydı. İş bölümü vardı ama elektronik açıdan da bir bütünlük oluşturuyordu. Gelirinin yaklaşık yarısı İstanbul dışından geliyor ve böylece şehrin bu bölgesinde ekonomik ve sosyal hayat canlanıyor ve refah ortamı yaratılmasına vesile oluyordu.”

Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı’nca “Atatürk Kültür Merkezi Hizmet Ödülü” Sanat Tarihçisi Prof. Dr. Semavi Eyice’ye Devlet Bakanı Prof. Dr. Mehmet Aydın tarafından verildi.

Açılış bildirisini dünya tarihçisi Prof. Dr. Halil İnalçık “Fatih İstanbul’u yeniden İnşa Ediyor” başlığıyla sundu.

Açılış programı, Prof. Dr. İskender Pala’nın yönettiği “Yazarların İstanbul’u” başlıklı panelle sona erdi. Panele Doç. Dr. A. Haluk Dursun, Beşir Ayvazoğlu ve Mustafa Armağan katıldılar. Yazarların gözüyle İstanbul, paneldeki katılımcı bilim insanları tarafından ele alındı.

Açılış günü, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nce hazırlanan "Planlar ve Haritalarda İstanbul (1883-1920)" isimli serginin de açılışı yapıldı. Sergi, Ankaralılarca Resim Heykel Müzesi'nde 5-15 Ekim 2009 tarihleri arasında gezildi ve beğeni topladı.

"Türk ve Dünya Kültüründe İstanbul" konulu Kongrenin oturumları 6 Ekim Salı günü Başkent Öğretmenevi'nde başladı ve 9 Ekim Cuma günü akşamına kadar, altı ayrı salonda ve eş zamanlı olarak gerçekleştirildi.

Bildiri konuları şu başlıklardan oluşmuştur.

- İstanbul Tarihi veya Medeniyetlerin Buluşma Noktası Olarak İstanbul
- Yaşamın İstanbulcası
- İstanbul'da Din ve Düşünce
- İstanbul'da Eğitim, Bilim ve Teknoloji
- İstanbul'da Dil, Edebiyat ve Folklor
- İstanbul'da Sanat
- İstanbul'da Kitle İletişimi ve Kültür Kurumları

Kongreye 102'si Türkiye dışındaki 36 farklı ülkeden olmak üzere toplam 350 bilim insanı katıldı. AKM Başkanı Prof. Dr. Osman Horata'nın açış konuşmasında belirttiği "kentsel bir metin olan" İstanbul tarihi ve kültürel boyutuyla, Roma'dan Osmanlıya, Osmanlıdan Türkiye Cumhuriyetine ve geleceğe uzanan çizgide disiplinler arası bir yaklaşımla okunmaya çalışıldı ve kongre amaçlanan hedefine ulaştı.

Atatürk Kültür Merkezi, bu yıl bir ilki gerçekleştirerek 4 gün boyunca kongre gazetesi yayımladı. Kongre sonunda kongre izlenimlerini içeren fotoğraflar ve 5 sayıdan oluşan kongre gazetesi CD halinde katılımcılara dağıtıldı. Kongre gazetesinde kongre katılımcılarının görüşleri de yer aldı. Azeri Tarihçi Prof. Dr. Kamil Veli Nerimanoğlu;

"Ben Atatürk Kültür Merkezinin şeref üyesi olarak AKM'nin kongrelerinin hepsinde bulundum. Bu kongrelerde çok güzel bildiriler dinledik. Çok güzel tartışmaların şahidi olduk ve yalnız Türkiye'de değil, Türk dünyasında kültür açısından gerçekleştirilen araştırmalarda Atatürk Kültür Merkezi'nin doğrultusunda çok yararlı geliştirmeler olduğunu görüyoruz. Burada hazırlanmış 30 ciltlik Türk Edebiyatı belki de dünyada nadir araştırmaları olan bir eserdir...." dedi.

Fransız Tarihçi Jean-Louis Bacque-Grammont ise kongre ile ilgili görüşlerini şöyle ifade etti:

“Bu yeni kongre bana göre ilginç bir toplantıdır. Bu sabahtan beri bilmediğim şeyler işitiyorum. Ve merak ile not ediyorum. İnşallah bunun gibi toplantılar, kongreler devam edecek. Çünkü İstanbul konusu tükenmez bir konudur. Hakkında daha söylenecek çok şey var Bunları dinlemeye ömrümüz yeterli olmayacak...”

Kongre boyunca her salonda görevli olan uzmanlar tarafından bildiriler teker teker dinlendi. Notlar alındı. Bildiriler sırasında dile getirilen bilgiler ve öneriler harmanlanarak sonuç bildirgesine malzeme hazırlanmıştır.

9 Ekim Cuma günü 17.30'da kapanış oturumu yapıldı ve Sonuç bildirgesi Doç. Dr. Recep Boztemur tarafından hazırlandı ve okundu. Kapanış oturumunda Prof. Dr. Mihail Maxim, Prof. Dr. Kazım Yetiş, Prof. Dr. Umay Günay, Prof. Dr. Örcün Barışta, Prof. Dr. Jean-Louis Bacque-Grammont, Prof. Dr. İsmail Doğan kongre ile ilgili görüşlerini ifade ettiler. Prof. Dr. İsmail Doğan, kongre ile ilgili görüşlerini şöyle anlattı:

“Kongrede sunulan bildirilerin tarihten ekonomiye, edebiyattan mimariye, felsefeden sosyolojiye kadar geniş bir bilimsel zemini bulunmaktır. Bu çeşitlilik uluslararası düzeyde gerçekleştirilen kongreye akademik ve entelektüel bir zenginlik katmıştır. Kongrenin farklı ülkeler-

den ve farklı kültürel ve akademik alanlardan genişli katılımlı bir organizasyona dönüşmesinin aktüel değeri kadar, geleceğe dönük etki ve işlevleri de bulunmaktadır. Belki asıl olan bu ikincisidir. Çünkü bu toplantılar bir taraftan İstanbul gerçeğini günümüze uyarlamaya çalışarak tarihsel ve sosyolojik bir düşünsel tema üretirken; bu gerçekliğin bugün ortaya koyduğu aktüel değeri geleceğe taşımaktadır. Bu durum genç kuşaklar kadar geleceğin İstanbul yazarları ve araştırmacıları için de değerli bir kaynak yaratmış olmaktadır. Hiç kuşkusuz ki bu genel görünüm ve etkileriyle 7. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi kendinden beklenenleri fazlasıyla ve başarıyla yerine getirmiştir.

Elbette ki bu başarıda kongre için seçilmiş ve sunulmuş olan bildirilerin ve bildiri sahiplerinin katkıları önceliği hak etmektedir.

Öte yandan bu tür toplantılarda görece olarak bazı sorunlar yaşanmaktadır. Bildiri sahiplerinin çeşitli nedenlerle toplantılara gelememeleri, toplantı için belirledikleri konuları kâmilten sunuma hazır hale getirememeleri durumu; ya da kendileri için ayrılan zamanları rasyonel ve ekonomik kullanamamaları vs... Bu olumsuzlukların bir kısmı bu kongrede de yaşanmıştır.

Bu kategoride asıl düşündürücü tarafın 400'e yakın bildiri arasında İstanbul sosyolojisinin anlamlı bir oranda yer alamamasıdır. Ancak 30 kadar bildiri sosyolojik bir algı ve tahlil denemesine yaklaşılmıştır. Bu da bildirilerin başlık ve konu içerikleri itibarıyla böyledir; olayın sosyolojik yöntemle tahlili açısından bakıldığında bu oranının çok daha düşük olacağı açıktır.

Bu kongre İstanbul'un tarihçiler kadar, edebiyatçılar kadar sosyologlara da ihtiyacı olduğunu göstermiştir. İstanbul sosyologları tarih bilecek, felsefe bilecek, iktisat bilecek; bilmelidir. Aksi halde, Padişah Sultan Abdülmecit'in Mehmet Ali Paşa Hanedanına mensup Mısırlı hanımlar Dersaadet'e geldiğinde şeffaf ferace giyen kadınlar için hazırlanan ve onlara Ankara sofundan kumaş giymelerini emreden "ilânnâmeyi" neden tasdik etmediği sorunu sosyolojik bir anlama kavuşamaz.

Aynı şekilde "1838 Ticaret Kanunnamesi"nin iktisaden değeri sosyolojik sonuçlara tahvil edilmedikçe İstanbul Türkçesinin Beyoğlu'nda işyeri isimlerinde; sinema ve ilan Türkçesinde aldığı darbe sağlıklı bir bilimsel yoruma kavuşturulamaz.

İstanbul sosyologlarının değişimin karşısında ve yanında olmaları yerine değişimi nesnel olarak anlama çabasında olmaları beklenir. Amaç, zamanın bir yerinde dondurulmuş; mutluluk çağının İstanbul övgüsü yerine böyle bir çağdan güç almış bir kültür başkentinin bugün ve gelecekle bütünleşmesi hedefinde yaşanan sosyolojik sorunları yine bilimsel bir yaklaşımla ele almayı başarabilmektir. Bu açıdan İstanbul sanılanın aksine karmaşık değil son derece açık ve davetkârdır...

Bu davete ve bu çağrıya icabet eden ve onu iyi okuyan sosyologlara, İstanbul sosyologlarına ihtiyacımız var. "

Sonuç bildirisinde Doç. Dr. Recep Boztemur ise şu açıklamalarda bulundu:

“Uygurluklar Başkenti: Roma'nın, Bizans'ın ve Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti. Dünyada antik tarihten günümüze, günümüzden geleceğe böyle bir başkent yok; 20. yy. başında imparatorluklar çağı sona erdiğinden böyle bir dünya başkenti bir daha olmayacak. İstanbul, bizlere, modern Cumhuriyetimize tarihin bir armağanı.

Kongrenin ardından, Düzenleme Kurulu'nun Uygurluklar Başkenti olarak düşündüğü İstanbul'un nasıl bir merkez olduğu çok daha açık bir biçimde ortaya çıkmış bulunuyor. Yalnızca birkaç başlıktan örnek vermek istiyorum:

Haritaların ve Planların Merkezinde İstanbul

Orta Doğu'nun Kültür Başkenti olarak İstanbul

İstanbul: İslam Mimarlığının Merkezi

Çağdaş Dünya Jeopolitikasının Siyasi ve Kültürel Merkezi

Klasik Kültürün Bir Yansıması Olarak İstanbul

Bir Kent ve Yaşam Modeli olarak Tarz-ı İstanbul

Modern Türk ve Dünya Edebiyatının Merkezinde İstanbul

Oryantalist tablolarında İstanbul

Hatıraların Merkezi olarak İstanbul

Türk ve Dünya Müzik Kültüründe İstanbul

Karaim Edebiyatında İstanbul

Anadolu Türkülerinde, Gagavuz halk Edebiyatında, Bulgar literatüründe, Makedonya Sözlü Halk Kültüründe, Litvanya Tarihinde, Romen kaynaklarında, Polonya Kültüründe, Arnavut siyasetinde, Orta Çağ Ukrayna eserlerinde, Rus tarihinde, Karaçay-Malkar Dünya Görüşünde, Azerbaycan Basım ve Yayın Faaliyetinde, Mesket Folklorunda, Yunan Edebiyatında, Uygur Yenileşme Sürecinde, Tatar Söz Sanatında, Modernleşme Sürecinde, Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinde İstanbul.

Yakın dönem Türk tarihi açısından Payitaht-ı Saltanat-ı Seniye, Makarr-ı Hilâfet-i İslâmiye ve Merkez-i Hükümet-i Osmaniye olarak siyasal, kültürel, edebi, toplumsal belleğimizde yer almış İstanbul'un hangi açılardan dünya başkenti oldu-

ğunu sayın katılımcılarımızın birbirinden değerli tebliğleri çok açık biçimde ortaya koymaktadır.

Sözlerime son vermeden gerçekleşen oturumlarda İstanbul'un Türk ve Dünya Kültür Mirası özelliklerinin korunması, geliştirilmesi ve tanıtılması için yapılan önerileri dikkatinize getirmek isterim:

- İstanbul'un kültür ve sanatını tanıtıcı bir kültür ve sanat müzesinin kurulması gerekmektedir.
- İstanbul Müzik Üniversitesi'nin kurulması İstanbul'un ve Türk kültürünün tanıtılmasına katkıda bulunacaktır.
- Roma ve Bizans tarihinin incelenmesi, tarihsel ve kültürel sürekliliğin yansıtılması ve bilimsel çalışmalarla Türk kültürünün dünya kültürünün önemli bir parçası olduğunun anlatılabilmesi için Roma-Bizans araştırma merkezleri, Balkan Etüdleri, Avrasya çalışmaları, Orta Asya Çalışmaları Enstitüleri, Orta Doğu Araştırma Merkezleri kurulmalıdır.
- İstanbul tarih ve kültür birikiminin tanıtılabilmesi açısından Aya İrini'nin bir Bizans Eserleri Müzesine dönüştürülmesi gerekmektedir.
- Bu Kongrede sunulan değerli bilimsel çalışmaların en kısa sürede yayımlanması, toplumla buluşturulması ve İstanbul'un Türk ve Dünya Kültürü içindeki yerinin yansıtılması lazımdır.
- Bu eserle birlikte bir İstanbul Fotoğrafları Albümü'nün yayımlanması İstanbul'un dünyaya tanıtılmasına katkıda bulunacaktır.
- İstanbul dünyada marka olmuş bir kent. Bu markanın, İstanbul'un ve ürünlerinin Türkiye anteti ile üretilmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.
- İstanbul kültürel mekanları, gelenekleri yeniden üretilmelidir.

Herhalde Kongre tebliğlerinin yayımlanması, İstanbul'un dünya kültüründeki yeri ve önemine ilişkin benzer önerileri gündeme getirecektir. Bu önerilerin gerçekleşmesi için yapılacak çalışmalar, Kongre Düzenleme Komitesinin başlangıçtaki amaçlarına ulaştığının bir kanıtı olacaktır. Bir kez daha Kongre düzenleyicilerine, büyük emek vererek Kongrenin başarıya ulaşmasını sağlayan Atatürk Kültür Merkezi çalışanlarına ve değerli bildirileriyle Kongre'ye katkıda bulunan katılımcılara teşekkür ederim."

Kongre Boyunca Gerçekleştirilen Sosyal Etkinlikler

Sosyal Program çerçevesinde 6 Ekim Salı günü saat 20.00'de Talat Halman ve Yıldız Kenter tarafından "Kentler Kenti İstanbul" başlıklı canlı belgeselin gösterimi yapıldı. Gösteri sırasında sunuma TRT ve Kültür Bakanlığı sanatçılarından meydana gelen GÜLÜZAR müzik topluluğu müzikleriyle ve seçme İstanbul şarkılarıyla katkıda bulunmuşlardır.

7 Ekim Çarşamba saat 20.30'da Başkent Öğretmenevi'nde, Erciyes Üniversitesi Klasik Türk Müziği Topluluğu "Yolculuk" adlı, İstanbul şarkılarından oluşan bir Konser verdi. Davetliler, İstanbul şarkılarıyla İstanbul havasını soludular.

9 Ekim Cuma saat 20.00'de Ankara Devlet Tiyatrosu, Kongre katılımcıları için "Genç Osman" oyununu Büyük Tiyatro'da sergiledi.

Kongre, 10 Ekim Cumartesi saat 10.00'da Anıtkabir'den başlayıp, Ankara Kalesi'ne kadar devam eden "Ankara Gezisi" ile sona ermiştir.

Bütün bu kongrenin ışığında; sunulan bildiriler doğrultusunda kısaca İstanbul ile ilgili bilgileri gözden geçirecek olursak...

Dünyadaki gelişmeler, şehirlerin kültürel ve ticari alanda ülkelerinin önüne geçtiğini göstermektedir. Ülkemizin küresel şehir olmaya aday tek şehri olan İstanbul, taşıdığı eşsiz tarihi ve kültürel potansiyeli koruma ve bunu ticari açıdan avantaja dönüştürme becerisini gösterebilirse bölgesel etkinliğini giderek küresel alana taşıyacak olacaktır. Bu da onun için küresel bir konum ve kazanım sağlamış olacaktır ki bu durum İstanbul açısından en önemli yol kat etme anlamına gelmektedir.

Türkiye medeniyetlere beşiklik yapmış, Ayasofya'sı Süleymaniye'si ile yüzlerce farklılığı bünyesinde barış içinde yaşatmış bir ülkedir. Farklı kültür, medeniyet ve dinlerin harmoni içinde bir arada yaşadığı bir tarihi geçmişe sahip olmak gerçekten de övünülecek bir durumdur.

Her sosyal sınıftan, her etnik kökenden, her kültürden insan var. Aynı zamanda farklı kültürlerin, farklı kimliklerin etkileşim içerisinde olduğu, kültür üreten bir kent. Farklı kültürlerin, farklı dinlerin, farklı kimliklerin, sınıfların, gelir gruplarının bir arada olması şehirde bir canlılık yaratmaktadır. İstanbul'un tarihinden gelen hoşgörü de burada çok önemli müthiş bir zenginlik arz etmektedir.

İstanbul'un kimliğini denizsiz düşünmemiz mümkün değildir. Ayrıca hiçbir şehrin sahip olmadığı bir özelliği var. Dünyada içinden deniz geçen tek şehirdir İstanbul, denize yakın olan deniz kıyısında kurulan şehirler vardır, ama içinden deniz geçen başka bir şehir yoktur.

İstanbul'un fiziki yapısından başka bir konu da kültür çeşitliliği ve hoşgörüsüdür. Türk insanının hoşgörüsünün en güzel örneğini; Bosna-Hersek'in 1463 yılında fethinden sonra, Saray-Bosna'nın 50 km. uzağındaki Fonitsa Manastırı'na Fatih Sultan Mehmet'in vermiş olduğu Ahitname'de görmekteyiz. Bu Ahitname'de (Ferman'da) Fatih Sultan Mehmet Han bölge halkına mal ve can güvenliği sağlanmış, dini serbesti tanımış, onların geniş bir hürriyet ortamında hayatlarını sürdürmelerini sağlamıştı. Bu İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nden çok daha önce dünyaya insan haklarının anlatılmasıydı. Ayrıca bu hoşgörünün İstanbul'daki en güzel diğer bir örneği de Fener Patrikhanesidir.

Bugün İstanbul'daki mahallelerde ve adalarda Türkler, Yahudiler Ermeniler ve Rumlar birlikte oturmaktadırlar. Hem Müslümanlar, hem Rumlar hem de Yahudiler, cenaze ve düğün gibi günlerinde birlikte olmaktadır. Dini bayramlarda, karşılıklı tebrikleşmeler sıkça görülen çok önemli adetlerden biridir. Bunun için İstanbul'daki Rumlar, Ermeniler ve Yahudiler, kendilerini Türkler gibi hissederek yaşadıklarını her fırsatta dile getirmektedirler.

Türkiye'nin çeşitlilik arz eden kültürel yapısında, özgün İstanbul kültürünün modern toplum modelleri çerçevesinde araştırılmasına, kültürel zenginliklerin öneminin vurgulanması açısından çok büyük gereksinim duyulmaktadır. Önemli tarihsel olaylara sahne olmuş İmparatorluklar başkenti İstanbul'un dünü ve kıtaları buluşturan metropol kültürüyle bugünü, dolayısıyla geçmişle geleceği birbirine bağlayan kültürü, kültürel etkileşim ve değişimleri konu alan çağdaş yaklaşımların ışığında güncellik kazanmaktadır. İstanbul kültürünün özelliği, zenginliği ve Türk kültüründe edindiği yer, bu tezi doğrular niteliktedir.

Günümüzde modern kültür denildiğinde, bir toplumun veya bir ülkenin bugüne kadar muhafaza ettiği, özgün kültürlerden oluşan kültürel yapısının modern şekil alması kastedilmektedir. Modern kültürlerde bu yapı, birçok kültürü ihtiva ederek, "kültür mozaiği" veya "çok kültürlülük" gibi kavramların oluşmasına yol açmıştır. Dolayısıyla çağımız modern toplumlarında kültürel değerlerin en iyi şekilde korunarak gelişmesi, çok büyük önem kazanmaktadır. Bu bağlamda kültürel değer örneği olan İstanbul'un, Türkiye'nin kültürel mirasının önemli parçası olduğu ve Türkiye'nin modern kültüründe çok önemli yere sahip olduğu şüphesizdir.

İstanbul'un kendine özgü kültür türünün oluşması sonucunda bir "İstanbul kültürü" kavramı meydana gelmiştir. Günümüzde bu kültürü farklı kılan husus, Ayasofya'sı, Süleymaniye'si, Sultan Ahmet'i, Topkapı'sı, Dolmabahçe'si gibi Dünya Kültürel Mirası olan zengin tarihsel mirasına özgü birçok özelliklerin nesilden nesile taşınarak günümüzde İstanbul'a gerçek bir kimlik kazandırmasıdır. Bir

dünya şehri kimliğine sahip, Türk Kültürünün billurlaştığı İstanbul, medeniyetleri, Doğu'yla Batı'yı buluşturarak *İstanbulluluk* denilen bir kent kültürünü de oluşturmuştur.

İstanbul, bir kent olarak kuruluşundan 19. yüzyıla kadar üç imparatorluğa başkentlik etmiş aynı zamanda bu süreç içinde günümüze kadar genişleyerek ayakta kalmayı başarabilmiş ve coğrafi konumu ile tarihsel dokusunun da tüm dünyayı etkilemiş olduğu bilinmektedir. İstanbul bu tarifte yerini alan kentlerden biridir elbette. Öncelikle topoğrafyası ve coğrafi konumundan kaynaklanan çekiciliği ile 8500 yıldan fazladır uygarlıkların gözdesi ve beşiği olmuştur. Kültürel altyapısı da konumuna bağlı olarak bünyesinde oluşturduğu doğu-batı sentezinden beslenmektedir. Böylece güçlü bir çekim alanı oluşur ve edebiyatçı, şair, ressam, heykeltıraş için bu ortam ilham kaynağı oluştururken aynı zamanda kente sanatsal katkılar yapabileceği ve kendisini kent halkına tanıtmaya olanağı bulabileceği mekânlar sağlar.

Sanatçılar, yazarlar, konuşmacılar ve şairlerinde İstanbul'u Türk-İslam kültür ve medeniyetinin senteze ulaştığı bir mekân olarak alırlar. İstanbul onlara göre Türk kültürünün, Türkçenin, Türk yaşantısının, Türk sanatlarının, Türk toplumsal hayatının gelişip olgunlaştığı bir zemindir. Bu bakımdan İstanbul'u özgün bir Türk kültür başkenti olarak yansıtır. Mesela İstanbul Türkçesi, en gelişmiş, en zengin, ve en işlek Türkçedir. Mimaride, güzel sanatlarda, edebiyatta ve diğer alanlarda da bunu görmek mümkündür.

Nedim'in dediği gibi;

Bu şehir-i Sitanbul ki bi misl ü behâdır,
Bir sengine yekpâre Acem mülkü fedâdır.

Yahya Kemal'in dediği gibi;

Sana dün bir tepeden baktım aziz İstanbul!
Görmedim gezmediğim, sevmediğim hiçbir yer.
Ömrüm oldukça, gönül tahtına kurul!
Sade bir semtini sevmek bile bir ömre değer.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın dediği gibi;

Eski İstanbul, ruh kadar eski,
İnsan daha fazla eskiiyemez ki.

Eski İstanbul, eski,
Geçmiş günleri kimse söyletmez ki.

Eski İstanbul, çok eski
Rüzgâr, şahadete varasın, eski.

Eski İstanbul, hem rahat, hem eski,
Yaşamayı öyle tez ki...

İstanbul hoşgörünün yaşandığı var olduğu bir şehirdir. Farklılık ve bir arada yaşamak kavramları üzerine geleceğin İstanbul'unu kurmamız ve yaşatmamız için elimizden geleni yapmalıyız.

Prof. Dr. Oya Leventoğlu Öner'in bildirisinde de bahsettiği gibi;
Ne büyüsun, ne genişsin, sevgili *İstanbul*'um.
Her gelene kucak açtın şefkatli *İstanbul*'um.
Duyan geldi, gelen kaldı, cilveli *İstanbul*'um.
Adalet tam, hoşgörü bol, *Mevlana İstanbul*'um.

Geleceğin İstanbul'unu geçmişten tüm öğrendiklerimizin mirası üzerine kurabiliriz. Geçmişten bugüne kadar İstanbul'un yaşadıkları ve İstanbul'da yaşananlar olaylarıyla, kahramanlarıyla, 7. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi'nde yabancı ve Türk bilim insanlarının katkılarıyla gözler önüne serilmiştir. Kongreye katılanlara katkılarından dolayı teşekkür ediyor, bir dahaki Türk Kültürü Kongresinde buluşmak üzere diyoruz.